DOI: 10.33498/louu-2026-02-125

Андріанна Бадида

кандидатка юридичних наук,
доцентка кафедри теорії та історії держави і права
Ужгородського національного університету
(Ужгород, Україна)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-5980-5132
Andrianna.badyda@gmail.com

УДК 342.72:17.026.4

ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ У СУЧАСНОМУ ПРАВОРОЗУМІННІ: СУБ'ЄКТИВНЕ ПРАВО, ПРИНЦИП ЧИ МЕЖА ВЛАДИ

Анотація. У статті здійснено теоретико-правовий аналіз правової природи людської гідності в сучасному праворозумінні з метою з'ясування її місця в системі прав людини та механізмів обмеження державної влади. Показано, що в різних правових традиціях людська гідність концептуалізується по-різному: як засаднича цінність, конституційний принцип або суб'єктивне право, що безпосередньо впливає на характер її юридичного захисту.

Досліджено німецьку модель, у якій людська гідність закріплена як автономний і безпосередньо діючий конституційний принцип, що встановлює абсолютну межу дозволеного втручання держави та забороняє перетворення людини на засіб навіть в ім'я публічного блага. Натомість французька правова доктрина і практика Конституційної ради розглядають гідність як конституційний принцип, що функціонує в межах правопорядку та реалізується через механізм пошуку балансу, інколи – шляхом обмеження індивідуальної автономії.

Зміст і правова природа гідності залишаються дискусійними. Попри наявність мінімального універсального ядра (неприпустимість певних форм поводження з людиною), поза цим ядром гідність не має уніфікованого наповнення та залежить від конкретної моделі конституційного правозастосування. Це породжує різні, інколи протилежні способи використання поняття "гідність" у судових аргументаціях.

У статті показано, що людська гідність, на думку певних вчених, концептуалізується як конституційний принцип і водночас як категорія, що виконує "межову" функцію щодо державної влади. Інші дослідники обґрунтовують подвійний характер гідності – як принципу / цінності та суб'єктивного права, наголошуючи, що нерозмежування цих аспектів призводить до труднощів у інтерпретації.

Показовою є українська конституційна модель, у якій людська гідність прямо закріплена переважно як суб'єктивне право на повагу до неї, тоді як принципом виступає обов'язок держави забезпечувати права і свободи людини. Це спонукає до необхідності подальшого теоретичного уточнення правової природи гідності людини з урахуванням законодавчого регулювання та практики Конституційного Суду України.

Ключові слова: людська гідність; права людини; конституційний принцип; суб'єктивне право; конституційна цінність; межі державного втручання; автономія волі; пропорційність; конституційна юрисдикція.

© Андріанна Бадида, 2026

Актуальність цієї статті зумовлена відсутністю єдності в підходах до визначення правової природи людської гідності в сучасному конституційному праві. У різних правових традиціях людська гідність розглядається або як суб'єктивне право, або як конституційний принцип, або як засаднича цінність, що безпосередньо впливає на механізми її захисту та межі допустимого втручання державної влади.

В українському правопорядку ця проблема набуває особливої гостроти у зв'язку з прямим закріпленням гідності як суб'єктивного права у Конституції України та одночасним впливом європейських доктринальних підходів і практики Європейського суду з прав людини, у яких гідність переважно має статус принципу.

Мета статті – дослідити правову природу людської гідності у сучасному правопорядку шляхом аналізу її концептуалізації як суб'єктивного права та як конституційного принципу, а також визначення особливостей функціонування людської гідності в українській конституційній моделі у порівняльному контексті.

Поняття людської гідності є предметом активних наукових досліджень як у межах теорії прав людини, так і конституційного права. У зарубіжній доктрині людська гідність розуміється як фундаментальна цінність сучасного праворозуміння, нормативний орієнтир для судового тлумачення та концепт із широким змістом, що відображено у працях К. МакКруддена, Дж. Волдрона, Н. Рао, Д. Грімма, Л. Р. Баррозо тощо. Українська правова доктрина також представлена вагомими дослідженнями людської гідності, зокрема у працях М. Савчина, П. Рабіновича, С. Шевчука та ряду інших вчених, однак питання її правової природи – як суб'єктивного права, конституційного принципу чи межової категорії – залишається недостатньо систематизованим.

Ряд авторів у всьому світі ставлять перед собою одне й те ж питання: що означає "гідність" у правовому сенсі? Чи це самостійне право, чи це фундамент усіх прав, або ж, як стверджує вчений К. МакКрудден, лише зручна риторична формула? У підсумку поняття людської гідності не має єдиного, універсального змісту. Згадуваний автор зазначає, що суди в різних країнах використовують "гідність": для скасування обмежень на аборти (США), для обґрунтування заборон (Франція), для скасування дискримінаційних норм (ПАР), у справах про асистоване самогубство в Європі. Тож гідність часто не обмежує суддівський розсуд, а навпаки – розширює його, бо наповнюється змістом залежно від контексту[1].

Своєю чергу Л. Р. Баррозо показує, що людська гідність стала універсальним поняттям у сучасному праві, але її зміст не є єдиним, крім того, часто протилежні сторони в одному й тому ж спорі посилаються на гідність.

[1] C McCrudden, 'Human Dignity and Judicial Interpretation of Human Rights' [2008] 19(4) The European Journal of International Law 656–657 https://doi.org/10.1093/ejil/chn043

pravoua.com.ua

Автор також наводить приклади конкретних судових справ з усього світу, які об'єднує апелювання до людської гідності, але з різним змістом і результатом[2]. З наведеного робимо висновок, що гідність є доволі суперечливим поняттям. Тож невизначеність правового змісту людської гідності зумовлена не лише її моральним походженням, а насамперед відсутністю єдності щодо її юридичної природи.

Ключовим філософським джерелом сучасного правового розуміння гідності є категоричний імператив Канта: людина повинна розглядатись завжди як мета, а не засіб. Саме тому гідність має абсолютну цінність, яка не підлягає зважуванню з утилітарними інтересами. Іншими словами, гідність виконує межову функцію для державної влади, забороняючи сприйняття людини як засобу навіть в ім'я публічного блага[3]. Саме тому в конституційно-правовому вимірі гідність розглядається не як об'єкт балансування, а як абсолютна межа допустимого втручання держави.

Цікавим видається дослідження Неомі Рао, яка ставить у ньому методологічно дуже сильне питання: що саме мають на увазі конституційні суди, коли вони посилаються на людську гідність? Відповідаючи, авторка демонструє, що апеляція до людської гідності в конституційній юриспруденції приховує щонайменше три різні концепції: вроджену гідність як внутрішню цінність особи, субстантивну гідність як вимогу відповідності певним соціальним стандартам та гідність як визнання, що пов'язана з повагою і символічним статусом. Нерозрізнення цих концепцій призводить до концептуальної непрозорості судових рішень і пояснює, чому посилання на гідність може як розширювати, так і обмежувати індивідуальну автономію[4]. Із наведеного чітко зрозуміло, що відсутність концептуального розмежування гідності фактично уможливлює її ситуативне використання як інструменту захисту, так і обмеження автономії особи.

У філософії ідея гідності існувала давно, але у правових і особливо конституційних текстах вона з'являється масово лише у XX ст. Перші конституційні згадки: Мексика (1917), Веймарська Німеччина (1919), Фінляндія (1919), Португалія (1933), Ірландія (1937), Куба (1940). Водночас використання гідності в цих конституціях було обмеженим і маргінальним, а не системотвірним. Рішучий перелом відбувається після 1945 року, коли переможені у Другій світовій війні держави зробили гідність центральною конституційною цінністю як реакція на досвід масових порушень людської гідності[5].

Однією з перших правових систем, у рамках якої людська гідність набула статусу самостійної та безпосередньо діючої конституційної норми,

[2] L R Barroso, 'Here, There, and Everywhere: Human dignity in Contemporary Law and in the Transnational Discourse. [2012] 35:331 Boston College International & Comparative Law Review 331–333.
[3] R Steinmann, 'The legal significance of human dignity' (thesis, Doctor of Laws, 2016) 14–16.
[4] N Rao, 'Three Concepts of Dignity in Constitutional Law' [2013] 86 Notre Dame Law Review 187–189.
[5] McCrudden (n 1) 664–666.

став Основний закон ФРН 1949 р., у ст. 1 якого було закріплено підхід, який визначив подальший розвиток європейської доктрини прав людини. Формула, відповідно до якої людська гідність є недоторканною, а її повага і захист становлять обов'язок усієї державної влади[6], закріплює принципово новий підхід до співвідношення людини і держави. Йдеться не лише про проголошення цінності, а про встановлення абсолютної межі, яка не може бути подолана жодними міркуваннями доцільності чи суспільного інтересу. Саме ця особливість німецької моделі зумовлює її відмінність від інших європейських підходів до правового розуміння гідності.

Д. Грімм, професор, колишній суддя Федерального конституційного суду Німеччини, у співавторстві з А. Кеммерер і К. Меллерс показують, що в німецькій конституційній доктрині людська гідність зазвичай не визначається через абстрактне поняття, а з'ясовується шляхом установлення конкретних дій, які становлять її порушення. Такий підхід дає змогу усвідомити сутність гідності саме з практичної точки зору. Автори прямо вказують, що гідність є "воротами" для етичних аргументів у праві, особливо у справах щодо катувань, біотехнологій та меж втручання держави в людське життя[7].

На відміну від німецького підходу французька правова доктрина та практика Конституційної ради тяжіють до інструментального розуміння гідності як конституційного принципу, який функціонує в межах публічного порядку та застосовується через механізми балансування, інколи навіть як обмеження індивідуальної автономії. Незважаючи на відсутність прямого закріплення людської гідності у тексті Конституції 1958 р., Конституційна рада послідовно розглядає її як орієнтир, що обмежує як законодавця, так і виконавчу владу. Аналіз рішень Ради у справах, пов'язаних з припиненням лікування, глибокою седацією, а також добровільним перериванням вагітності, свідчить про те, що людська гідність у французькій моделі не зводиться до суб'єктивного права особи або прояву її автономії, а функціонує як конституційний принцип[8]. Тож у Франції людська гідність постає як межовий принцип, що визначає допустимі рамки законодавчого регулювання та наповнюється конкретним змістом у процесі конституційного правозастосування.

Проаналізовані підходи до людської гідності неминуче ставлять питання про її юридичну природу та місце в системі конституційного права: як принципу, суб'єктивного права чи особливої ціннісної категорії.

---

[6] Basic Law for the Federal Republic of Germany (Grundgesetz). (1949) <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg> (accessed 15.02.2026).

[7] D Grimm, A Kemmerer, C Möllers, *Human Dignity in Context. Explorations of a Contested Concept* (Nomos 2018).

[8] А Бадида, 'Принцип поваги до людської гідності у правопорядку Французької Республіки', *International scientific-practical conference "Current Issues of the World Economy, International Economic Relations and International Communications Amidst the Formation of a New World Order and Polarization of the World"* (March 24–25, 2025) Vol. 1 (Baltija Publishing 2025) 138–140 https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-17.

pravoua.com.ua

Гідність не завжди має конкретного носія, крім того, не завжди можна визначити чіткий обсяг, конкретний спосіб реалізації, одного адресата (наприклад, заборона тортур, жорстокого поводження, мінімальні соціальні стандарти). Гідність як принцип – це джерело інших прав людини (право на життя, тілесну недоторканність, автономію, приватність) та "обмежувачем" державної влади, вважає Л. Р. Баррозо. Згодимось із ним у тому, що це власне типова роль принципу, а не суб'єктивного права. До того ж гідність як принцип означає, що суд може застосовувати її без прямої норми, використовувати для пошуку балансу та наповнювати змістом залежно від контексту та виконує системотвірну роль.

Дж. Вальдрон також обґрунтовує необхідність розуміння людської гідності як правового принципу, виходячи з її статусної природи. Оскільки статус є складною юридичною категорією, що визначає обсяг прав, обов'язків та заборон, людська гідність у сучасному праві постає як нормативний принцип, який структурує систему прав людини та визначає межі допустимого поводження з особою. Крім того, вчений підкреслює, що гідність "почувається вдома" у праві[9]. Іншими словами, гідність – це не просто моральна ідея, запозичена правом, а правова конструкція з власною логікою[10].

У вступі до збірника "Human Dignity and Bioethics" А. Шульман демонструє, що звернення до людської гідності в біоетичних дебатах часто породжує не консенсус, а конфлікт, оскільки одне й те саме поняття використовується для обґрунтування протилежних нормативних позицій. Водночас автор не відкидає гідність як таку, а наполягає на необхідності розрізнення її концептуальних значень і пропонує розуміти гідність насамперед як людяність, здатну виконувати орієнтуючу функцію в етиці та праві[11].

Важливо зауважити, що ряд науковців схиляються до позиції щодо подвійної правової природи гідності: як конституційної цінності та як суб'єктивного права, і ця дуальність породжує інтерпретаційні труднощі. У низці конституцій, зокрема і у німецькій, гідність є одночасно позитивним і негативним правом, яке не лише накладає обмеження на дії держави, а й зобов'язує державу поступово реалізовувати гідність[12]. Теоретична відмінність між гідністю як цінністю та гідністю як правом полягає в тому, що перша виконує засадничу функцію, визначаючи аксіологічну основу конституційного ладу та спрямовує тлумачення та застосування прав людини. У такому сенсі вона не може бути об'єктом обмеження, оскільки саме цінності слугують критерієм оцінки допустимості втручання держави у сферу прав. Натомість гідність як суб'єктивне право має іншу юридичну природу: вона наділена

[9] J Waldron, M Dan-Cohen (eds), *Dignity, Rank, and Rights: The Berkeley Tanner Lectures* (Oxford Academic 2012), https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199915439.001.0001.
[10] Ibid 210.
[11] A Schulman, 'Bioethics and the question of human dignity', *Human dignity and bioethics: essays commissioned by the President's Council on Bioethics* (Washington D.C. 2008) 4–6.
[12] Steinmann (n 3) 16.

визначеним обсягом, може вступати у конфлікт з іншими конституційними правами та підлягає застосуванню механізму пропорційності. Змішування цих двох вимірів гідності призводить до концептуальної непослідовності, оскільки вроджена гідність не може одночасно зберігати абсолютний характер і бути предметом балансування в межах обмеження прав. Саме тому розмежування гідності як цінності та як права є необхідною передумовою коректного конституційного тлумачення і запобігання релятивізації її нормативного змісту[13].

У цьому контексті показовою є конституційна модель України, у якій людська гідність закріплена передусім у формі суб'єктивного права. Стаття 28 Конституції України формулює гідність як право на повагу до неї[14], що фактично вбудовує це положення у загальний механізм обмеження прав і застосування принципу пропорційності. На відміну від підходів, у яких "вроджена" гідність концептуалізується як вроджена цінність, українська модель не проводить чіткого розмежування між онтологічною гідністю та правом на її повагу і захист. Як наслідок, оця "вроджена" гідність стає суб'єктивним правом, що потенційно допускає її зважування з іншими конституційними правами. Водночас, аналізуючи текст Конституції України, зокрема ст. 3, людська гідність постає передусім як конституційна цінність та як суб'єктивне право (ст. 28), тоді як системотвірним принципом є обов'язок держави поважати та забезпечувати права і свободи людини. За таких умов гідність не набуває статусу автономного конституційного принципу, а функціонує опосередковано – через принцип поваги до прав людини. Наведене актуалізує необхідність подальшого теоретичного уточнення правової природи людської гідності в українському конституційному праві, з урахуванням як нормативного регулювання, так і практики Конституційного Суду України.

Гідність людини має виконувати не лише легітимуючу, а насамперед обмежувальну функцію щодо державної влади. У цьому контексті питання правової природи людської гідності логічно доповнюється аналізом автономії особи, через яку гідність реалізується у сфері індивідуальної свободи та прийняття рішень. Автономія у цьому сенсі виступає категорією, що поєднує ціннісний і нормативний виміри людської гідності.

Однією із найбільш послідовних сучасних концепцій автономії є підхід К. Трейгер-Бар-Ама, яка розглядає автономію не лише як свободу волі, а як нормативну категорію, тісно пов'язану з обов'язками щодо інших та повагою до людської гідності[15]. Крім того, автономія пов'язується з кантівським категоричним імперативом. Уже згадуваний нами вчений Л. Р. Баррозо також пропонує виділяти автономію як право особи робити фундаментальні життєві вибори. Серед складових гідності вчений також виділяє внутріш-

[13] Steinmann (n 3) 215–223.
[14] Конституція України від 28 червня 1996 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 10.12.2025).
[15] K Treiger-Bar-Am, 'In Defense of Autonomy: An Ethic of Care' [2008] 3 NYU Journal of Law & Liberty 551.

pravoua.com.ua

ню цінність (кожна людина має гідність просто тому, що вона людина) та соціальну цінність (гідність пов'язана з відповідальністю перед іншими та суспільством)[16].

Ми з'ясували, що в сучасній конституційній доктрині автономія особи зазвичай розглядається як центральний, а інколи й необхідний елемент людської гідності. Водночас, як слушно зазначає М. Мальманн, такий зв'язок не є безпроблемним, оскільки традиційна модель автономного, раціонального суб'єкта зазнає критики з огляду на соціальні, культурні та гендерні чинники. Саме ця напруженість між гідністю та автономією зумовлює потребу в переосмисленні автономії не як абстрактної свободи волі, а як нормативної категорії, що може забезпечити реальний захист людської гідності у конституційному праві[17]. По суті, без автономії гідність у праві втрачає свій правовий сенс і перетворюється на інструмент контролю.

Висновки. Людська гідність не зводиться до абстрактної цінності, а виконує фундаментальну роль у системі прав людини. Саме завдяки цьому різні правові та культурні системи можуть погоджуватися щодо неприйнятності певних форм поводження з людиною незалежно від відмінностей у правових традиціях та ціннісних орієнтаціях.

Водночас поза цим мінімальним ядром гідність не має уніфікованого змісту, а її правове тлумачення залишається контекстуальним і залежним від конкретної моделі конституційного правозастосування. Така відкритість змісту зумовлює не обмеження, а розширення суддівського розсуду, що підтверджується порівняльним аналізом національних конституційних підходів.

Порівняльний аналіз показав істотні розбіжності між певними підходами: у німецькій моделі гідність постає як абсолютна межа влади, тоді як французька традиція частіше концептуалізує її як принцип, що реалізується через пошук балансу.

Людська гідність у конституційному праві функціонує щонайменше як конституційний принцип (або цінність) та як суб'єктивне право, а їх нерозмежування зумовлює суперечності правозастосування.

Правовий сенс людської гідності розкривається через межі державного втручання до сфери прав людини. Гідність робить неможливим використання людини як засобу для досягнення навіть легітимних публічних цілей та є запобіжником від непропорційного або свавільного втручання державної влади.

В українській конституційній моделі гідність прямо закріплена як суб'єктивне право (ст. 28 Конституції України), тоді як її статус як конституційного принципу не має прямого нормативного формулювання і проявляється

[16] Barroso (n 2) 334.

[17] M Mahlmann, 'Human Dignity and Autonomy in Modern Constitutional Orders', in M Rosenfeld, A Sajó (eds), *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law* (Oxford Academic 2012) 372–373 https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199578610.013.0020.

опосередковано, що актуалізує потребу подальшого уточнення її правової природи.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Grimm D, Kemmerer A, Möllers C, *Human Dignity in Context. Explorations of a Contested Concept* (Nomos 2018).

Edited books

2. Mahlmann M, 'Human Dignity and Autonomy in Modern Constitutional Orders', in M Rosenfeld, A Sajó (eds), *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law* (Oxford Academic 2012) 372–373 https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199578610.013.0020.
3. Schulman A, 'Bioethics and the question of human dignity', *Human dignity and bioethics: essays commissioned by the President's Council on Bioethics* (Washington, D.C. 2008) 4–6.
4. Waldron J, Dan-Cohen M (eds), *Dignity, Rank, and Rights: The Berkeley Tanner Lectures* (Oxford Academic 2012), https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199915439.001.0001.

Journal articles

5. Barroso L R, 'Here, There, and Everywhere: Human dignity in Contemporary Law and in the Transnational Discourse. [2012] 35:331 Boston College International & Comparative Law Review 331–333.
6. McCrudden C, 'Human Dignity and Judicial Interpretation of Human Rights' [2008] 19(4) The European Journal of International Law 656–657 https://doi.org/10.1093/ejil/chn043
7. Rao N, 'Three Concepts of Dignity in Constitutional Law' [2013] 86 Notre Dame Law Review 187–189.
8. Treiger-Bar-Am K, 'In Defense of Autonomy: An Ethic of Care' [2008] 3 NYU Journal of Law & Liberty 551.

Theses

9. Steinmann R, 'The legal significance of human dignity' (thesis, Doctor of Laws, 2016)

Conference papers

10. Badyda A, 'Pryntsyp povahy do ljudskoji hidnosti u pravoporjadku Frantsuzkoji Respubliky', *International scientific-practical conference "Current Issues of the World Economy, International Economic Relations and International Communications Amidst the Formation of a New World Order and Polarization of the World"* (March 24–25, 2025) Vol. 1 (Baltija Publishing 2025) 138–140 https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-17 (in Ukrainian).

Andrianna Badyda

HUMAN DIGNITY IN CONTEMPORARY LEGAL THEORY: A SUBJECTIVE RIGHT, A PRINCIPLE, OR A LIMIT ON STATE POWER?

Abstract. The article provides a theoretical and legal analysis of the legal nature of human dignity in modern legal understanding in order to clarify its place in the system of human rights and mechanisms for limiting state power. It is shown that in different legal traditions, human dignity is conceptualized differently: as a fundamental value, a constitutional principle, or a subjective right, which directly affects the nature of its legal protection.

The German model is studied, in which human dignity is enshrined as an autonomous and directly acting constitutional principle that establishes the absolute limit of permissible state intervention

and prohibits the transformation of a person into a means even in the name of the public good. In contrast, French legal doctrine and the practice of the Constitutional Council consider dignity as a constitutional principle that functions within the framework of the legal order and is implemented through a mechanism for finding a balance, sometimes by limiting individual autonomy.

The content and legal nature of dignity remain debatable. Despite the presence of a minimum universal core (the inadmissibility of certain forms of treatment of a person), the position of dignity as this core does not have a unified content and depends on the specific model of constitutional law enforcement. This gives rise to different, sometimes opposite ways of using the concept of "dignity" in judicial arguments.

The article shows that human dignity, according to certain scholars, is conceptualized as a constitutional principle and at the same time as a category that performs a "borderline" function in relation to state power. Other researchers substantiate the dual nature of dignity – as a principle/value and a subjective right, emphasizing that the failure to distinguish these aspects leads to difficulties in interpretation.

The Ukrainian constitutional model is indicative, in which human dignity is directly enshrined mainly as a subjective right to respect for it, while the principle is the duty of the state to ensure human rights and freedoms. This leads to the need for further theoretical clarification of the legal nature of human dignity, taking into account legislative regulation and the practice of the Constitutional Court of Ukraine.

KEYWORDS: human dignity; human rights; constitutional principle; subjective right; constitutional value; limits of state intervention; autonomy of will; proportionality; constitutional jurisdiction.

Головатий Сергій. Щодо мови правничої. Студії. Зібране. Словники. Документи. К. : Наш Формат, 2024. xiv, 1016 с. : іл. (XXXII).

Ця книга – про українську правничу мову, яка зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років XX ст. за тотальної совєтизації всіх сфер життя українців. За десятиліття інтенсивних трансформацій з української мови витіснено базові елементи *правний* і *правничий*, натомість накинуто росіянізм-кальку правовий, а в слові *право* начисто стерто його первинний серцевинний смисл – *ідеал справедливого*. Совєтизація поняття «право» через нашарування на нього ідеології «червоного», «революційного» та «радянського» спричинила спотворення смислів і знищення сутності ключових понять і явищ у царині права, що їх в українській мові досі позначають за московськими моделями як *правова держава, правовий закон, правова норма, правова система, правова наука, правова позиція* тощо.

Такі перенесення в українську правничу мову чужих, непитомих елементів, усталених словосполук зі спотвореними смислами ключових понять унеможливлювали точний переклад українською мовою актів міжнароднього права, спеціяльних юридичних текстів з англійської, німецької та инших мов, зробили непридатними для професійного використання тлумачні й перекладні словники.

Книга повертає до спадщини українських правників і мовознавців 20–30-х років XX ст., чий внесок у формування української наукової термінології, зокрема і з ділянки правництва, об'єктивно й гідно ще не поціновано.

Провідне завдання розвитку української правничої мови, наукової термінології правознавства – очищення їх від московського і совєтського спотворень, вироблення й використання в юридичних текстах питомо українських термінів і моделей словосполук. З цією метою автор запропонував подати в українському тлумачному словнику нове, десовєтизоване, пояснення змісту та структуру значень терміна *право*, що конче потрібне для оновлення системи української правничої термінології.

Для правників, мовознавців, перекладачів, широкого кола шанувальників української мови.